

BOWEL CANCER SCREENING

The Colonoscopy Investigation

تاقىكر دنه وهى نه خۇشىي شىرپه نجه ي ريخۇله

تويۇزىنه وهى كۇلۇنۇسكۇپى

مه به ست له م نامىلكه به چييه؟

ئە م نامىلكه به هە ندىك زانىيارىت پىندەدات سە بارەت بە شىوہى ئە نجامدانى كۇلۇنۇسكۇپى، و سوود و مه ترسييه كانى ئە نجامدانى ئە م تويۇزىنه وهى ت بۇ روون دەكاته وه . ئە م نامىلكه به يارمه تىت دەدات زانىيارىيه كى تە واو سە بارەت بە ئە نجامدان يان ئە نجام ئە دانى كۇلۇنۇسكۇپى وەرىكرىت.

كۇلۇنۇسكۇپى چييه؟

- كۇلۇنۇسكۇپى برىتییە له تاقىكر دنه وهى لای ژوورە وهى ريخۇله .
- سە رەتا بېھۇش دەكرىيت و سۇندەيه كى نە ر م بە ناوى كۇلۇنۇسكۇپى له كونى پشته وه (كۆم) تە وه دەخرىتە ناو لەشت و دەنیردرىتە ناو ريخۇله كانت.
- كۇلۇنۇسكۇپى كاریگە رترین رینگە به بۇ ناسینه وهى شىرپه نجه ي ريخۇله .
- ئە گە ر نه خۇشىي شىرپه نجه ي ريخۇله زوو بناسرىتە وه ئە وا له وانه به چاره سە ر كرنى شىرپه نجه ي ريخۇله كاریگە رتر بىت.

بۇچى داوام لىكراوه كۇلۇنۇسكۇپى ئە نجام بىدم؟

هە موو ئە و كە سانە ي كە له پاش ئە نجامدانى تاقىكر دنه وهى ريخۇله دا ئە نجامىكى نااسايان وەرگرتوه بانگويشتن دەكرىن بۇ باس و گفوتگۇ له سە ر ئە نجامدانى كۇلۇنۇسكۇپى.

پنىش ئە وهى ئە م تاقىكر دنه وهى ئە نجام بىدم، نىرسىكى پىسپۇر بە تىر و تە سە لى تاقىكر دنه وهى كۇلۇنۇسكۇپىت بۇ روون دەكاته وه . دەر فە تت پىندەدرىت هە ر پىسارىكت هە بىت بىپىرسىت و هە روہا بارى تە ندروستىشت هە لئەسە نكىرىت.

هۇى سە رەكيبى بۇ پنىشكە ش كرنى تاقىكر دنه وهى كۇلۇنۇسكۇپى برىتییە له تاقىكر دنه وه و سە ير كرنى لای ژوورە وهى ريخۇله كانت بۇ ئە وهى بزانىرىت كە ئايا ئە خۇشىي شىرپه نجه ت هە به يە يان نا . ئە گە ر نه خۇشىي شىرپه نجه ي ريخۇله زوو بناسرىتە وه ئە وا له وانه به چاره سە ر كرنى شىرپه نجه ي ريخۇله كاریگە رتر بىت . كۇلۇنۇسكۇپى هە روہا دەتوانى گرىكانى ناو ريخۇله ش دەستىشان بكات . ئە م گرىپانە نىشانە ي نه خۇشىي شىرپه نجه نىن بە لام جار جار لە گە ل تىپه ر بوونى تە مه ندا دەبنە هۇى تووش بوون بە نه خۇشىي شىرپه نجه . دەكرىت له ماوهى ئە نجامدانى كۇلۇنۇسكۇپىدا ئە م گرىپانە لابرىن و بە م شىوہه توشى مه ترسييه كى كە متر سە بارەت بە تووش بوون بە نه خۇشىي شىرپه نجه ي ريخۇله له داھاتوودا دەبىت.

واتاي ئە نجامىكى نااسايى تاقىكر دنه وهى نه خۇشىي شىرپه نجه ي ريخۇله چييه؟

نزىكە ي دوو لەسە ر 100 ي خە لك له پاش ئە نجامدانى تاقىكر دنه وهى شىرپه نجه ي ريخۇله ئە نجامىكى نااسايى وەر دەگرن . بە لام ئە مه به و واتايه نىبه كە ئە و خە لكە توشى نه خۇشىي شىرپه نجه بوون . ئە نجامى نااسايى تاقىكر دنه وه (دۇزىنه وهى خوین له نمونە ي تاقىكراو) دەتوانىت له بە ر چە ند هۇكارىكە وه بىت كە پىوہ ندىيان بە نه خۇشىي شىرپه نجه وه نىبه ، له وانه :

- هیمىررۇهۇیدس كە برىتییە له هە لئەسانى رەگە كانى دەوروبە رى كونى پشته وه يان كۆم؛ و
- برىندار بوونى ريخۇله له نزیك كونى پشته وه به هۇى بە رماوى لەش، كە جار جار به هۇى قە زبوونە وه روو دەدات . ئە نجامى نااسايى تاقىكر دنه وه هە روہا له وانه به به هۇى خوینىرىزى گرىپه كى ناو ريخۇله يان نه خۇشىي شىرپه نجه وه بىت.

شیرپە نەجە ی ریخۆلە چىيە ؟

- نزيكە يەك لەسەر 20 ى خەلكى بە ريتانى لە ماوەى ژياناندا تووشى نە خۇشىى شىرپە نەجە ی ریخۆلە دەين.
- پياو و ژن ھەر دووکیان لە ژىر مە ترسى تووش بوون بە نە خۇشىى شىرپە نەجە ی ریخۆلە دان.
- شىرپە نەجە ی ریخۆلە سىنھەم نە خۇشىى شىرپە نەجە ی ھەر باوہ لە بە ريتانيا، و دووہەم ھۇى سەرەكى مردن بە ھۇى نە خۇشىى شىرپە نەجە یە ، ھە موو سائىك زياتر لە 16,000 كەسى بە ھۇى ئەم نە خۇشىیە ۋە گيانيان لە دەست دەدەن (توئىزىنە ۋە سە بارەت بە نە خۇشىى شىرپە نەجە لە بە ريتانيا، 2005. كانسە رستاتس).

شىرپە نەجە ی ریخۆلە ھەر ۋەھا بە شىرپە نەجە ی كۆلۆن، رىكتال يان كۆلۆرىكتالئىش دە ناسریت. ناوہ ۋە ی ریخۆلە لە چەند سىلوولنىك پىك ھاتوہ كە بە ر دەوام نوئ دەبنە ۋە . جار جار ئەم سىلوولانە زۆر خىرا زىاد دەكەن و لە دەورەى يەكتر كۆدەبنە ۋە كە بە گرىئى ریخۆلە دە ناسرین (جار جار ئادىنۆمانىشيان پىندە گوتريت). ئەم گرىئانە نابنە ھۇى تووش بوون بە شىرپە نەجە (زۆر جار بىن ئازارن) بە لام لە وانە يە بە درىزايى تەمەن بگۆرن و ببنە ھۇى نە خۇشىى شىرپە نەجە . شىرپە نەجە ی بە ئازار ئەم كاتە دىتە ئاراوہ كە سىلوولە كانى شىرپە نەجە دەتوانن لە شوئىنى سەرەكى خۇيانە ۋە بلا و ببنە ۋە بە رەو لايە نە كانى ترى لە ش پەل باوئىزن.

پىش توئىزىنە ۋە كۆلۆنۆسكۆپى پىويستە چى بكەم؟

پىش ئە ۋە توئىزىنە ۋە كۆلۆنۆسكۆپى، ئە نجام بدەيت، پىويستە ریخۆلە كانت بە تە ۋاوى بە تال بكە يت بۇ ئە ۋە دىكتۆرى پىسپۆر بتوانى بە روونى سە یرى ناو ریخۆلە كانت بكات.

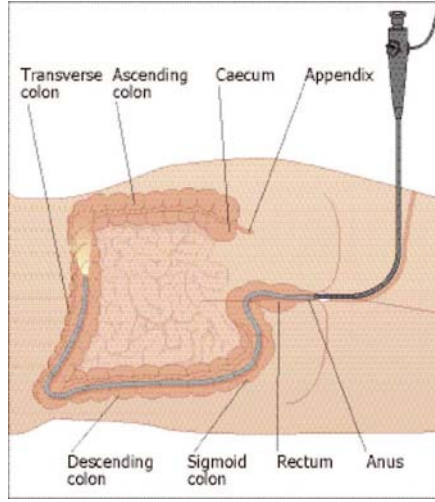
پىت دەگوتريت چى بخۆيت و چى نە خۆيت و دەرمانىكى تايبەت بە ئامادە كرىدى ریخۆلە كانىشت پىدە درىت (دەرمانىكە بۇ زگچوون) پىش ئە ۋە توئىزىنە ۋە كۆلۆنۆسكۆپى ئە نجام بدەيت. دە بىت دەرمانى زگچوونە كە . كە بە ھىزىشە . رۆژنىك پىش ئە نجامدانى تافىكردە ۋە بخۆيت و تووشى زگچوون دەكات. لە ۋاوى ۋەرگرتنى ئەم دەرمانە ، ۋا باشتەرە لە نزيك تە ۋالئىتىك بىت و خۆت لە سە ھەر كرىدى و كار كرىدى بپارىزە .

گرنگە كە زۆر بە وردى ھە موو راسپاردە كان جى بە جى بكە يت و ریخۆلە كانت بە تە ۋاوى بە تال بكە يت. ئە گىنا دىكتۆرى پىسپۆر ناتوانى لە ميانە ی ئە نجامدانى كۆلۆنۆسكۆپى ناو ریخۆلە كانت بە روونى بىبىت و ناچار دە بىت جارنىكى تر تافىكردە ۋە كە ئە نجام بداتە ۋە . ھەر ۋەھا لە پاش ئە نجامدانى تافىكردە ۋە كە پىويستە يە كىك بىتباتە ۋە مال چوونكە دەرمانىكى بىھۆشكە رت لىدە درىت و لە وانە يە سە رت لە گىزە ۋە بىت.

لە ماوەى كۆلۆنۆسكۆپىدا چى روو دەدات؟

سەرەتا دەرمانىكى بىھۆشكە رت پىدە درىت بۇ ئە ۋە لە شت ھىور بىتە ۋە دواتر داوات لىدە كرىت لە سە رتە نىشت پال بكە ويت. سۆندە يە كى بارىك كە كامىرايە كى بچووكى بە سە رىە ۋە نووسىنراوہ و بە سۆندە كۆلۆنۆسكۆپ ناسراوہ لە كونى پىشتە ۋە تە دە خرىتە ناو لە شتە ۋە دە نىر درىتە ناو ریخۆلە ی گە ۋرە تە ۋە . كامىرايە كە كە چرايە كى بچووكى پىوہ يە بە سە رىكى ئەم سۆندە يە ۋە نووسىنراوہ و دىكتۆرى پىسپۆر دەتوانى لە سە ر شاشە ی تە لە فزىون سە یرى ناو ریخۆلە كانت بكات.

لە كاتى ئە نجامدانى كۆلۆنۆسكۆپىدا ریخۆلە كانت نە ختىك با دە كرىن بۇ ئە ۋە دىكتۆرى پىسپۆر بتوانى ناو ریخۆلە كانت بە روونى بىبىت. ئە مە ش لە وانە يە بىبىتە ھۇى ئە ۋە ھە ست بە ھە لىسان يان ئازارىك لە نالو سكتدا بكە يت. ئەم دەرمانە سركە رە ی پىدە درىت لە وانە يە تووشى سە رگىزە ت بكات و ۋاھە يە زۆر شتت دەربارە ی تافىكردە ۋە لە بىر نە مىنىت. تافىكردە ۋە كۆلۆنۆسكۆپى ماوە ی 30 تا 45 خولەك دە خايە نىت.

ويىنە ي كۆلۈن

ريخۇلە ي تېكپەر : Transverse colon; ريخۇلە ي سەر دەۋە : Ascending colon; كاكووم : Caecum; ريخۇلە كۆنرە : Appendix
ريخۇلە ي خوار دەۋە : Descending colon; ريخۇلە ي نيومانگى : Sigmoid colon; ريكتووم : Rectum; كۆم : Anus.

چار چار نمونە يە كى بچووك بە ناۋى بيۇسىپى لە ريخۇلە ۋەردە گىرئىت. ھە روھە دە كرىت زورىە ي گرىكانى ناۋ ريخۇلە بە بى ھىچ نازارىك ھە ئېگىرىن، بۇ ئە م كارە ۋايە رىكى بارىك بە ناۋ سۆندە ي كۆلۈنۈسكۆپىدا رەۋانە ي ناۋ ريخۇلە كان دە كرىت. ئە م نمونانە ي ۋەردە گىرىن سە ير دە كرىن بۇ ئە ۋە ي بزانرىت كە ئايا ھە لگىرى نە خۇشى شىرپە نچە ن يان نا. ھە ندىك خە لك ھە ن ئە نجامدانى تافىكرىدە ۋە ي كۆلۈنۈسكۆپىيان بە لاۋە ھاسان ۋ خوش نىيە ، بە لام زورىە ي خە لك رايان نە گە ياندوۋە كە ئە م تافىكرىدە ۋە يە نازارى دابىتن.

چ كاتىك ئە نجامى تافىكرىدە ۋە م بە دەست دە گات ۋ واتاى چىيە ؟

دە ست بە جى دۋاى تە ۋاۋبوۋنى تافىكرىدە ۋە ي كۆلۈنۈسكۆپى، دكتۇرى پىسپۇر پىت دە ئىت ئايا ھىچ نمونە يە كى لە ريخۇلە يان گرىكان ھە لگىر تۋە يان نا. ئە گە ر لە ماۋە ي كۆلۈنۈسكۆپىدا نمونە يە ك ھە لگىر اىت، ئە ۋا دە بىت لە ماۋە ي سى ھە فتە دا ئە نجامى تافىكرىدە ۋە كە ت بە دەست بگات. ئە ۋ ئە نجامە ي بە دەست دە گات لە ۋانە يە سى جۇر بىت.

- ئە نجامىكى ئاساىى بە ۋ واتايە يە كە لە ماۋە ي ئە نجامدانى كۆلۈنۈسكۆپىدا ھىچ جۇرە گرى يان نىشانە ي شىرپە نچە ي ريخۇلە نە بىنراۋە . نيۋە ي ئە ۋ خە لكانە ي كە تافىكرىدە ۋە ي كۆلۈنۈسكۆپى ئە نجام دە دەن (ۋاتە پىنچ لە سە ر 10) ئە نجامىكى ئاساىى ۋەردە گىرن.

لە پاش ئە نجامدانى كۆلۈنۈسكۆپى دكتۇرى پىسپۇر پىت دە ئىت ئايا ئە نجامىكى ئاساىىت ھە بوە يان نا. لە بە ر ئە ۋە ي ئىحتمالىكى بچووك ھە يە كە لە ماۋە ي ئە نجامدانى كۆلۈنۈسكۆپىدا نىشانە ي نە خۇشى شىرپە نچە ھە بىت ۋ نە بىنرىت، ئە نجامىكى ئاساىى ئە ۋە ت بۇ مسۆگەر ناكات كە ئىستا كە نە خۇشى شىرپە نچە ت نىيە يان لە داھاتوۋدا توۋشى ئە م نە خۇشىيە نابىت. لە ماۋە ي دوو سالى داھاتوۋدا جارىكى تر داۋات لىدە كرىت تافىكرىدە ۋە ي نە خۇشى شىرپە نچە ي ريخۇلە ئە نجام بدە يتە ۋە .

- لە ماۋە ي تافىكرىدە ۋە ي كۆلۈنۈسكۆپىدا گرىپە ك (يان چە ندىن گرى) دىتراۋە . لە زورىە ي حالە تاندا، دكتۇرى پىسپۇر ئە م گرى يان گرىيانە لادە بات (بە م كارە دە گوترىت پۇلىپىكتۆمى) ۋ دواتر لىيان ۋرد دە بىتە ۋە . نزيكە ي چۋار لە سە ر 10 كە س گرىيان لە ناۋ ريخۇلە ياندا دە بىت. ئە گە ر ئە م گرىيانە لايىرىن ئە ۋا لە ۋانە يە پىش بە توۋش بوۋن بە نە خۇشى شىرپە نچە ي ريخۇلە بگىرىت.

ئە گە ر گرىيە ك لە ريخۇلە تە لگرا بىت ئە ۋا پىت دە گوترىت كە ئايا لە رىزى ئە ۋە كە سانە ي كە مە ترسىيە كى كە م، يان مان ناۋەندى يان زۇريان لە سە ر توۋشى نە خۇشى شىرپە نچە ي ريخۇلە دە بىن. ئە ۋانە ي ۋا مە ترسىيە كى كە ميان لە سە رە لە ماۋە ي دوو سالى تر دا تافىكرىدە ۋە يە كى تريان لىدە كرىت. ئە ۋە كە سانە ي كە مە ترسىيە كى مام ناۋەندى يان زۇريان لە سە رە داۋايان لىدە كرىت بە گۈنرە ي جۇرى گرىنى ناۋ ريخۇلە يان لە ماۋە ي دوو يان سى سالى دواتر دا جارىكى تر تافىكرىدە ۋە ي نە خۇشى شىرپە نچە ي ريخۇلە ئە نجام بدە ن.

- لە ماۋە ي كۆلۈنۈسكۆپىدا نىشانە ي نە خۇشى شىرپە نچە بىنراۋە . تە نيا يە ك لە سە ر 10 كە س نە خۇشى شىرپە نچە ي ريخۇلە يان دە بىت. ئە گە ر نىشانە ي نە خۇشى شىرپە نچە بىنرىت، ئە ۋا دە نىر دىت بۇ ئە ۋە ي چارە سە رى ۋە ر بگىرىت.

ئەگەر نە خۇشىي شىرپە نەجە لە قۇناغە سەرە تايپە كانيدا دەستىنشان بىكرىت، ئەمەس 90% شانسى ئەو ھەيەكە بە شىوھەيەكى سەرەكە وتوانە چارەسەر بىكرىت. بە لام ھەموو ئەو نە خۇشىي شىرپە نەجەنى كە بە ھۇي كۇلۇنۇسكۇپىيە دە بىيىرئىن ناكرىت بە شىوھەيەكى سەرەكە وتوانە چارەسەر بىكرىن.

تويۇنە ھەيەكە كۇلۇنۇسكۇپى تاج رادەيەكە جىيە بىروپىكرىنە؟

ھەر چەندە كۇلۇنۇسكۇپى باشترىن پىرۇسە نىيە، ئەمەس تاقىكرىنە ھەيە بە رىزەيە 90% ھەبوونى نە خۇشىي شىرپە نەجە بە راست و دروستى پىشان دەدات (تاقىكرىنە ھەيە شىرپە نەجە لە كە سانى گە وردە سالدا كە مە ترسىيەكى مام ناوھەندىيان لە سەرە. سالنامە ي ناو خۇي پىزىشى، 2002، (2) 137، 141-132). ئىجتىمالىيەكە مەھەيەكە دىكتۇرى پىسپۇر چاوي بە نىشانەي شىرپە نەجە نەكە وئىت (نەزىكە ي پىنج لە سەر 100 كەس). ئەمەس بە واتايەيەكە لە بەر ئە ھەيە رىخۇلەكان بە تە واوي بە تال نە بوون نىشانەي نە خۇشىي شىرپە نەجە يان تىدا نە بىنراو، ياخود لە ھالەتەي زۇر دەگمەندا، دىكتۇرى پىسپۇر چاوي بە شىرپە نەجە يان گىرىي ناو رىخۇلە نەكە وتوھ. ھەر رەھا ئىجتىمالىيەكە مەيەكە شەھەيەكە دىكتۇرى پىسپۇر نە يتوانىيەت كۇلۇنۇسكۇپەكە ي بە تە واوي بىر دىيەتە ناو رىخۇلەكانە ھە (نەزىكە ي پىنج لە سەر 100 ھالەت). ئەمەس دەتوانى بە ھۇي رىگر يان ئاستە نىگىك لە سەر رىگە ي چوونە زوورەوھە گە رانى كۇلۇنۇسكۇپەكە بىتە ناراوھ.

ئايا لە ئەنجامى كۇلۇنۇسكۇپىدا ھىچ كاردا نە ھەيەكى بە رايۇزى يان گىر و گىرەتەك دىتە ناراوھ؟

بۇ زوربەي خەلك، كۇلۇنۇسكۇپى تاقىكرىنە ھەيەكى راست و رەوان و بى دەردەسەرە، بە لام لە ھەندىك ھالەتە دەگمەندا لە وانە يە چەند ئاستە نىگىك خۇبىنۇن. ئەمەس ئاستە نىگانە لە وانە يە بىرىتە بىن لە:

- لە توانادا نە بوونى رىخۇلەكان بە تە واوي. ئەمەس دەتوانى روو بىدات كاتىك رىخۇلەكانتە تە واوي بە تال نە بوون ياخود كۇلۇنۇسكۇپى نە يتوانى بە كۇتايى رىخۇلەكى گە وردەت بىگات (لە وانە يە داوات لى بىكرىت كۇلۇنۇسكۇپىيەكى تىر يان بارىوم ئىنىما ئەنجام بەدەيت. بىروانە تويۇنە ھەيەكە وەكلى تىر).
- خويىرئىزى زۇر پىويستى بە تويۇنە ھەيەكە زىاتىر يان رايۇزىكارى پىتە ھەيە. ئەمەس گىر و نموونە ي رىخۇلانە ي لە ماوھى كۇلۇنۇسكۇپى ھەلەگىرئىن لە وانە يە بىنە ھۇي خويىرئىزى زۇر. مەزىندە دىكرىت كە ئەمەس ھالەتە لە وانە يە لە يەك لە سەر 150 كۇلۇنۇسكۇپىدا روو بىدات.
- رىخۇلەكەكى كونىراو. سۇندەي كۇلۇنۇسكۇپى لە وانە يە رىخۇلەت كون بىكات. ئىجتىمالى روودانى ئەمەس ھالەتە نەزىكە يەك لە سەر 1,500. ئەگەر ئەمەس روو بىدات ئەمەس پىويستىت بە نەشتە رىگە رى دەبىت.
- ھەناسە ھەلئىشان يان ئاستە نىگىك دل. لە وانە يە كاردا نە ھەيەكە تە رانبەر بە دەرمانى سىرگە رى لە شەھە بىت و تووشى ھەناسە بىرگى يان ئاستە نىگىك دل بىت. ئاستە نىگىك جىددى زۇر بە دەگمەن روو دەدەن چونكە لە ماوھى ئەنجامدانى تاقىكرىنە ھەيەكە تە واوي لە زىر چاوە دىرى دادەبىت.

ھەندىك لە و گىر و گىرەتەك لە وانە يە پىويستىيان بە چارەسەر كىردى زىاتىر ياخود تە نانەت نەشتە رىگە رى ھەبىت.

لە ھالەتە يەكجار دەگمەندا، تاقىكرىنە ھەيەكە لە وانە يە بىتە ھۇي مردنى كەسەكە. ئەمەس راستىيانە ئىستاكە لە بەر دەستدان پىشان دەدەن كە ئەمەس ھالەتە لە نەزىكە يەك لە سەر 10,000 تاقىكرىنە ھەيەكە روو دەدات.

لە داوي تويۇنە ھەيەكە جى روو دەدات؟

ئەمەس دىكتۇرە پىسپۇرەكى كە تاقىكرىنە ھەيەكە كۇلۇنۇسكۇپىت بۇ ئەنجام دەدات ئاكامى تاقىكرىنە ھەيەكە بۇ روون دەكاتە ھەيە. لە پاش تە واوبوونى كۇلۇنۇسكۇپى پىت دەگوتىت كە ئايا ھىچ نموونە يەك لە رىخۇلەت ھەرگىر اوھە يان نا. لە ماوھى سى ھەفتە دا ئەنجامى تاقىكرىنە ھەيەكە ت بە دەست دەكات. ئەگەر نموونە ي رىخۇلەت ھەرگىر ائىت، ئەمەس لە وانە يە چاوت بە دەر چوونى خويىن لە كۇمەت بىكە وئىت. خويىرئىزى سووكى ئەمەس ئاناسايى نىيە و لە وانە يە چەند رۇئىك بىخايە نىت. بە لام ئەگەر خويىرئىزىيەك بە رەوام بوو يان قورس بوو (بۇ نموونە ئازارى و ئىشى مەعىدە، و خويىرئىزى قورس لە كۇمەت ھەيەكە ي پىويستە پىوھەندى بە يەكە ي كۇلۇنۇسكۇپى يان دىكتۇرە ھەيەكە يت

لە بەر ئە ھەيەكە كاتىكى پىدە چىت تاكو لە بىھۇشىيە ھەيەكە بەر دىيەت و ھۇشت دىتە ھەيەكە خوت، پىويستىت بە كەسنىك ھەيەكە لە خۇشخانە ھەيەكە بىتايە ھەيەكە مال. ھەر رەھا پىويستە لە پاش 12 كاتىمىرى دواترىش كەسنىك بە دەورە ھەيەكە بىت. وا باشترە كەسنىك لە گەل بىت كاتىك دىكتۇرى پىسپۇر ئەنجامەكانى كۇلۇنۇسكۇپىت بۇ روون دەكاتە ھەيەكە، چونكە لە و كاتە دا ھىشتا لە زىر كارىگە رى دەرمانى بىھۇشكەر دابىت.

دەبىت خۆت لە ۋە دۇنيا بەكەيت كە بۇ ماۋە بە لانی كە م 24 كاتزمیر ئۇتۆمبیل لیناخوریت، كار لە سەر مە كینە یە ك ناكە يت یان مە شرووب ناخۆیتە ۋە . ئە م مادە بېھۆشكە رانە ماۋە یە كیان پئیدە چیت تا لە سیستە می لە شت دەردە چن و لە وانە یە كار دانە ۋە یان لە سەر دژە كردار و حوكمدانت ھە بېت. ھە روھا پئویستە لە ماۋە ی 24 كاتزمیر دواى ئە نجامدانى كۆلۇنۇسكۆپى ھېچ بېراریكى گرنگ نە دەیت.

چى دەبىت ئە گە ر پئویستیم بە چارەسەر ھە بېت؟

زوربە ی ئە و گرنیانە ی كە لە ماۋە ی كۆلۇنۇسكۆپیدا دەبىنرین دە كرئیت بە شىۋە یە كى بى نازار و لە ميانە ی تویژینە ۋە كە دا لابرىن، ئە مە ش بە كە لك ۋەرگرتن لە ۋاىە رىك بە ناو سۇندە ی كۆلۇنۇسكۆپە كە دا. ئە مە پنى دەگوتريت پۆلپىكتۆمى.

ئە گە ر كۆلۇنۇسكۆپى پېشان بەدات كە پئویستیت بە چارەسەر یە كى زياتر ھە یە ، ئە ۋا دەتوانى لە گە ل دەستە یە ك لە كە سانى پىسپۇر باسى ئە م بابە تە بەكە يت. بە شىۋە یە كى گشتى ئە م چارەسەر ییە بريتییە لە ئە نجامدانى چە ند تافىكرنە ۋە یە كى تر بە مە بە ستى دۇزینە ۋە دەستنىشان كردنى شىۋىنى شىرپە نچە كە بە شىۋە یە كى ۋە بۇ ئە ۋە ی خۆت و دەستە ی كە سانى پىسپۇر بتوانن سە بارەت بە باشترین جۇرى چارەسەر كردنى نە خۆشییە كە بېرار بەدن. سى شىۋە ی سەرەكى بۇ چارەسەر كردنى نە خۆشییى شىرپە نچە ی رىخۆلە بريتین لە نە شتە رگە رى، كىمىۇتراپى و رادىۇتراپى. بە گویرە ی ئە ۋە ی كە لە كاتى دۇزینە ۋە دەستنىشان كردنىدا شىرپە نچە كە چ رادە یە ك پىشكە وتبیت، لە وانە یە كە لك لە دوو شىۋە یان زياتر لە م چارەسەر ریانە ھاوكات ۋە رىگىرئیت، یاخود چارەسەر رىبە ك لە دواى ئە ۋە ی تر ئە نجام بەدريت. چارەسەر یە كە ھە مېشە بە گویرە ی پئیداۋىستیت رىك دە خرئیت، دواى گىفتوگۆ لە گە ل ئە ۋە كە سانە ی كە لە چاودىرئیتدا سەر و كارىان ھە یە .

نە شتە رگە رى

نە شتە رگە رى چارەسەر یى سەرەكى نە خۆشییى شىرپە نچە ی رىخۆلە یە . نزیكە ی ھە شت لە سەر 10 كە س بە گونجاۋ دەناسرىن بۇ ئە نجامدانى نە شتە رگە رى بە مە بە ستى لابردنى شىرپە نچە بە یە كجارى. لە پاش نە شتە رگە رى، زياتر لە 50% ی خە لك زياتر لە پىنج سالى تر دەژىن.

كىمىۇتراپى

كىمىۇتراپى بريتییە لە بە كارھىنانى دەرمانى دژى شىرپە نچە (سىتۆتۆكزىك) بۇ كوشتن و لە ناوبردنى سىلوولە كانى شىرپە نچە یان خاۋ كردنە ۋە ی چالاكیيان.

كىمىۇتراپى زۇر جار لە پاش ئە نجامدانى نە شتە رگە رى بە كار دەھىنرئیت بە مە بە ستى كە م كردنە ۋە ی مە ترسى گە رانە ۋە ی نە خۆشییى شىرپە نچە . جار جار پىش نە شتە رگە رىش بە كار دەھىنرئیت بۇ كە م كردنە ۋە ی قە بارە ی شىرپە نچە یاخود ھاوكات لە گە ل رادىۇلۇجى كە لكى لىۋەردە گىرئیت.

رادىۇلۇجى

مە بە ست لە رادىۇلۇجى بريتییە لە كوشتنى سىلوولە كانى شىرپە نچە بە بى زىان گە ياندن بە سىلوولە ساغە كان. رادىۇلۇجى زۇر جار بە مە بە ستى چارەسەر كردنى نە خۆشییى شىرپە نچە ی كۆم بە كار دئیت و دەكرئیت لە پىش یان لە دواى نە شتە رگە رى كە لكى لىۋە رىگىرئیت.

ئە گە ر نە خۆشییى شىرپە نچە ی رىخۆلە چارەسەر نە كرئیت، نە خۆشییە كە پەرە دەستىنى و دەتوانى بېیتە ھۇى گىرانى رىخۆلە و بە رە و كۆئە ندامە كانى ترى لە شىش پە ل باۋىژئیت.

ئايا پئویستیم بە تافىكرنە ۋە (چىك ئاپ) دەبىت؟

ئە گە ر گرنیە ك لە لە شت لابرابئیت، پئیت دەگوتريت كە ئايا لە ژىر مە ترسیبە كى كە م یان مام ناۋەندى یاخود بە رز دایت سە بارەت بە ۋە ی كە لە داھاتوۋدا گرنىكانى لە شت بېنە ھۇى نە خۆشییى شىرپە نچە یان نا. ئە و كە سانە ی كە پئیان دەگوتريت لە ژىر مە ترسیبە كى كە م دان داۋايان لئیدە كرئیت لە دوو سالى دواتردا تافىكرنە ۋە یە كى ترى نە خۆشییى شىرپە نچە ی رىخۆلە بكنە ن. ئە و كە سانە ی كە لە ژىر مە ترسیبە كى مام ناۋەندى یان بە رز دان دە خرئینە بە شى چاودىرئى پىرۇگرامى تافىكرنە ۋە و لە ماۋە یە ك تاسى سالدا كۆلۇنۇسكۆپىبە كى دىكە یان بۇ دەكرئیت، ئە مە ش بە گویرە ی جۇرى گرىنى ناۋ رىخۆلە یان. كۆلۇنۇسكۆپىبە كى بە دواچوونە ۋە ی تریش ئە نجام دەدريت بۇ سەر كردنى لای ژووروى رىخۆلە كانت بۇ ئە ۋە ی بزانرئیت كە ئايا لە پاش دوامین تافىكرنە ۋە ت ئايا ھېچ گرنیە ك پەرە ی سە ندوہ یان نا.

تویژینە وەکانی تر

جار جار بە هۆی بارودۆخی پزیشکی ترە وە، ناتوانیت کۆلۆنۆسکۆپی ئە نجام بەدیت. هەر بۆیە ش لە جیاتی ئە و تاقیکردنە وە یە تویژینە وە یە کی تر وە کو بارپۆم ئینیمات پشکە ش دە کریت.

تاقیکردنە وە ی بارپۆم ئینیمات بریتییە لە وەرگرتنی تیشکی X لە ریخۆلە ی گە ورت. سۆندە یە کی بارپک لە ریگە ی کۆمتە وە دە خریتە ناو لە شت و لە وێوە ماکیک بە ناوی بارپۆم (کە ماکیکی نە رمی سپییە) دە خریتە ناو ریخۆلە تە وە. ئە و ماکە سپییە لای ژوورە وە ی ریخۆلە کانت دادە پۆشیت و لە کاتی وەرگرتنی تیشکی X دا لایە نی ناو خۆی ریخۆلە کانت پشبان دە دات. تاقیکردنە وە ی بارپۆم ئینیمات نزیکی 30 خۆلە ک دە خایە نیت.

لە پاش تاقیکردنە وە ی نمونە کە م چی بە سەر دبیت؟

ئە گەر لە ماوە ی کۆلۆنۆسکۆپییدا نمونە ت لێوە رگرایت و تاقی کرایتە وە، ئە نجامە کە ی لە سەر کۆزانیارییە کی تاییبە ت تۆمار دە کریت و نمونە کە لە ناو دە بریت. ئیمە لە جوارچینۆی هە ول و تە قە لامان بۆ دە ستە بە ر کردنی خزمە تگوزارییە تی باش بە تۆ و بە مە بە ستی بە رز کردنی ناستی زانیاری دە ستە ی پە پۆرانیمان بە شیوە یە کی ریکۆپیک سە یری هە موو تۆمارە کانی تاقیکردنە وە دە کە یین.

بۆ وەرگرتنی زانیاری زیاتر سە بارە ت بە شیوە ی راگرتنی تۆمارە کان، دە توانی بە م ژمارە تە لە فۆنە 0845 4647 پێوە ندی بە NHS Direct وە بکە یت.

کورتە

بە مە بە ستی یارمە تیدانت سە بارە ت بە ئە نجامدان یان ئە نجام نە دانی تاقیکردنە وە ی کۆلۆنۆسکۆپی، لە خوارە وە سوود و مە ترسییە سەرە ککییە کانی ئە نجامدانی ئە م تویژینە وە یە دە ست نیشان کراوە.

- کۆلۆنۆسکۆپی دە توانی نە خۆشیی شێرپە نچە لە فۆناغە کانی سەر تایییدا دە ستنیشان بکات، و شانست بۆ چارە سە رییە کی سە ر کە و تۆو بە رزتر دە کاتە وە.
- لابردنی گری ناو ریخۆلە کە بە شیوە یە کی ناسایی لە ماوە ی کۆلۆنۆسکۆپییدا ئە نجام دە بریت، دە توانی ناستی مە ترسیی تووش بوونت بە نە خۆشیی شیۆپە نچە ی ریخۆلە لە داها تۆودا کە م بکاتە وە.
- لە وانە یە ئە و ئامادە کاریانە ت بە لاو زە حمە ت و ناخۆش بیت کە پێویستە رۆژیک پش ئە نجامدانی کۆلۆنۆسکۆپی ئە نجامیان بە دیت.
- کاردانە وە ی دە رمانی بێهۆشکەر لە سەر لە شت دە توانی رۆژی دوای ئە نجامدانی کۆلۆنۆسکۆپی راپە راندنی هە ندیک ئە رک زە حمە تتر بکات.
- ئە نجامدانی کۆلۆنۆسکۆپی لە وانە یە چە ند مە ترسییە کی لی بکە ویتە وە.
- ئیحتمالیک هە یە کە وا کۆلۆنۆسکۆپی نیشانه ی نە خۆشیی شێرپە نچە نە بینیت.

ئە م نامیلکە یە لە لایە ن تویژینە وە سە بارە ت بە شێرپە نچە لە بە ریتانیا ئامادە کراوە بە هاوکاری پروگرامی تاقی کردنە وە ی NHS سە بارە ت بە شێرپە نچە ی ریخۆلە لە بە ریتانیا و ئامۆزگاری لە لایە ن پایلۆتی ئینگلیزی بۆ تاقیکردنە وە ی شێرپە نچە ی ریخۆلە.

ئە و پرسیارانە ی کە دە تە ویت بیان پرسیت

لە یە کە م چاوپیکە و تندا، نیرسی پە پۆر جاریکی تر تاقیکردنە وە ی کۆلۆنۆسکۆپی بە شیوە یە کی تیر و تە سە ل بۆ روون دە کاتە وە.

هەر جۆرە پرسیاریکت هە بیت دە توانی لە بۆشایی خوارە وە دا بینوو سیت.

زانىارى و پىشتىگىرى زياتر

ئەگەر ھەر جۈرە پىرسىيارىكت ھە يە ، يان دەتە وىت زانىارى زياتر دەربارە تاقىكردنه وەى نە خوشى شىرپە نچەى رىخۇلە وە رىگىرەيت، دەتوانى:

- پىئوھندى بە مە كۇى پىرۇگرامى خۇتە وە بكة يت، تە لە فۇنى بە خۇرايى 0800 707 60 60،
- لە گە ل دكتورى گشتى خۇت قسە بكة يت؛
- بە م ناوئىشانەى خوارە وە سە ىرى مائپە رى پىرۇگرامە كانى تاقىكردنه وە كانى شىرپە نچەى NHS بكة :
www.cancerscreening.nhs.uk :
- بىروانە مائپە رى NHS Direct : www.nhsdirect.nhs.uk،
- بىروانە مائپە رى كانسە رىباكتاپ www.cancerbackup.org.uk يان تە لە فۇنىان بۇ بكة : 0808 8001234،
- بىروانە مائپە رى كانسە رىھىلپ www.cancerhelp.org.uk يان تە لە فۇنىان بۇ بكة : 0800 226237،
- بىروانە مائپە رى شىرپە نچەى رىخۇلە لە بە رىتانىا www.bowelcanceruk.org.uk يان تە لە فۇنىان بۇ بكة :
08708 506050،
- بىروانە مائپە رى زال بوون بە سە ر شىرپە نچەى رىخۇلە www.beatingbowelcancer.org يان تە لە فۇنىان بۇ بكة :
02088925256.

بلا و كراوھى بە رىئوھ بە رايە تى تە ندروستى بە ھاوكارى پىرۇگرامە كانى NHS سە بارەت بە تاقىكردنه وەى نە خوشى شىرپە نچە ، بە نامۇزكارى و پىشتىگىرى گرووپی بە روھردەى چاودىرى كردنى سە رەتايى بە رىتانى بۇ توئىزىنە وە دەربارەى نە خوشى شىرپە نچە .

لىكۇلىنە وەى سە بارەت بە شىرپە نچە لە بە رىتانىا (Cancer Research UK)

© Crown copyright 2006
273371 1p May06

بە رھە مى COI بۇ بە رىئوھ بە رايە تى تە ندروستى
چاپى يە كە م ماى 2006

دەھى ئە م بە لگە نامە يە دەكرىت چاپ بىكرىتە وە بە بى وەرگرتنى رەزامە ندى فەرمى يان وەرگرتنى ھىچ خە رچىك بە مە رچىك كە بۇ كە لكى تاكە كە سى بىت. ئە گە ر پىئوئىستىت بە كۆپى زياترى ئە م نامىلكە يە ھە يە نامازە بە م رىفرەنسە بكة
273371/Bowel cancer Colonoscopy و پىئوھندى بكة بە :

DH Publications Orderline
PO Box 777 London SE1 6XH
ئىمىل: dh@prolog.uk.com

تە لە فۇن: 08701 555 455

فاكس: 01623 724 524

تىكستفون: 08700 102 870 (لە 8 ى بە يانى تا 6 ى ئىئوارە، دووشە م تا ھە ينى)

www.cancerscreening.nhs.uk